

Motion till riksdagen 2023/24:2720

av **Ulrika Liljeberg m.fl. (C)**

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen anvisar anslagen för 2024 inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet enligt förslaget i tabellen i motionen.

Motivering

1.1 Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Rättsväsendet är tillsammans med försvaret den yttersta garanten för vår öppna liberala demokrati. Den främsta uppgiften för rättsväsendet är att skydda alla människors fri- och rättigheter, både från brott som begås av enskilda personer och från den offentliga maktens godtycke eller maktmissbruk. Att upprätthålla rättsstaten och tryggheten för alla individer, både män och kvinnor, gammal och ung, i hela landet, är en av statens kärnuppgifter.

De senaste åren har vi sett en mycket allvarlig utveckling i Sverige, med skjutningar, sprängningar och en ökad otrygghet samt ett försämrat säkerhetsläge. Vi har sett hur organiserad brottslighet kommit att bli ett hot mot välfärden, där handel med narkotika, vapen och människor, tillsammans med stölder och bedrägerier utmanar det samhälle vi värnar och som är byggt på tillit och trygghet. Vi ser en lika oacceptabel situation när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck och mäns våld mot kvinnor och barn i nära relationer.

Vi behöver ett större fokus än nu på de som utsätts för brott. Brottsoffer behöver få rättvisa skipad och få bättre stöd i rättsprocessens olika skeden. Men vi behöver samtidigt kunna ge de som begått brott en rimlig chans att återgå till ett liv utan kriminalitet och se till att fler lämnar den kriminella banan innan det är för sent.

För att lösa denna uppgift krävs krafttag. Det krävs utökade befogenheter och brottsförebyggande arbete inom skolor och socialtjänst i våra kommuner. Det krävs att poliserna blir fler och får fler verktyg att både förebygga och utreda brott. Det krävs en

förstärkning av hela rättsväsendet från polisen, åklagare, domstolarna till kriminalvården. Det krävs att alla delar av samhället gör sitt här och nu.

1.1.1 Rättskedjans alla delar viktiga och ska stärkas

Rättskedjans myndigheter får historiska tillskott för att möta en mycket allvarlig utveckling. Med Centerpartiets politik växer polisen med xx % per år men pengarna måste också leda till rätt insatser och framför allt fler lokala poliser i yttre tjänst. Polisen har en central roll för att beivra, begränsa och lösa brott. Polisen måste därför vara närvarande, tillgänglig och synlig för människor i hela landet.

Större myndighetsanslag är avgörande för att garantera polisens lokala närvaro, öka antalet arbetade polistimmar, skapa förutsättningar för bättre arbetsvillkor och en bättre arbetsmiljö samt för att ge polisen möjlighet att bekämpa brottslighet både i hemmet och på gatorna. Centerpartiet arbetar för att öka polistätheten ytterligare, för att nå en europeisk genomsnittsnivå. Centerpartiet ser positivt på att det tillskapas flera olika vägar att arbeta som polis och även att en viss specialisering kan ske tidigare än idag. Att poliser tidigt kan välja spår som t.ex. utredare, ingripandepolis och cyberpolis ser vi kan locka nya grupper att bli poliser. Vi ser behovet av en satsning på utredande och lagföring av just brott med cybern som brottsplats. Här behöver polis, åklagare och domstolar få resurser för att uppdatera sig till den nya situationen för att inte cybern ska bli ett laglöst land.

Under detta år har medel även skjutits till för att stärka verksamheten inom nationellt forensiskt centrum, för att kunna jobba snabbare med mer tekniskt krävande forensiska inslag i utredningar, en satsning som även fortsatt måste prioriteras för att säkra en långsiktig utbyggnad och resurssättning.

Polisen måste vara lokalt förankrad. För att förtjäna, värna och stärka medborgarnas förtroende för polisen krävs att man inte enbart arbetar med grov kriminalitet, utan också prioriterar resurser till arbetet med mer ”vardagsbrott” som skadegörelse, stölder och buskörningar. En lokalt förankrad polis utgör också ett viktigt verktyg i kampen mot grov brottslighet, då lokal förankring är en förutsättning för att arbeta förebyggande och kunna bedriva brottsutredningar i de områden där organiserad brottslighet och gängkriminalitet är mer vanligt förekommande.

Ett problem som försvårar det brottsbekämpande arbetet är att de samhällen som är hårdast drabbade också är de samhällen där förtroendet för de rättsvårdande myndigheterna är svagast. Åtgärder måste till för att överbrygga klyftan mellan medborgarna och myndigheterna, så att alla känner att de får den hjälp de behöver när de behöver den och att fler vågar och vill anmäla brott och vittna mot brottslingar.

Under senare år har måltillströmningen och målens komplexitet hos Sveriges domstolar ökat, till stor del som resultat av de reformer som redan vidtagits för att komma åt den allt grövre kriminaliteten; det här är en utveckling som bara kommer fortsätta. Detta har lett till långa handläggningstider för alla mål som inte är prioriterade. Det gäller såväl brottmål, tvistemål som förvaltningsrättsliga mål och ärenden. I det kommande reformarbetet är det därför viktigt att ge Sveriges domstolar möjligheter att fortsatt utöka organisationen. Att utbilda domare är exempelvis ett arbete som tar tid. Domstolarna har dessutom ett brett uppdrag i förhållande till samhället, där de inte bara hanterar brottmål, utan fyller en viktig roll som opartisk instans i många andra ärenden och mål, som med tiden kommit att öka i komplexitet. Vi vill därför anslå extra resurser för att säkerställa att landets domstolar står beredda att hantera de mål och ärenden som

förväntas bli fler de kommande åren. I detta arbete är det viktigt att också prioritera förvaltningsdomstolarna.

Samtliga ansvariga myndigheter är överens om att ett grundläggande problem i svensk brottsbekämpning idag är svårigheten att bryta sekretess i individuella ärenden. Centerpartiet verkar för en allmän sekretessbrytande regel mellan myndigheter för att utöka möjligheterna att dela information i syfte att samverka, förebygga och beivra brott. Samtidigt behöver sekretessen stärkas för personuppgifter som används för att begå brott och kartlägga brottsoffer. Offentlighetsprincipen bör ses över för att förebygga ekonomisk brottslighet och stärka individens integritet.

Just ekonomisk brottslighet är intimt förknippad med den grova och våldsamma kriminaliteten. Utredningen om bidragsbrott som tillsattes 2021 har föreslagit att Ekobrottsmyndigheten behöver stärkas och få ett ansvar för att utreda bidragsbrott. Centerpartiet står bakom den inriktningen och anser att anslagen till Ekobrottsmyndigheten och Tullverket (inom UO3) ska öka för att komma åt finansieringen och grunden för mycket av den organiserade brottsligheten.

Centerpartiet har stått bakom de nya lagar som ger rättsväsendet större befogenheter att använda hemliga tvångsmedel för att kunna förhindra och lösa fler brott. Vi har dock lyft behovet av att de domstolar och myndigheter som har att granska, kontrollera och besluta i dessa frågor har de nödvändiga och tillräckliga resurser för att fullgöra sitt viktiga uppdrag. Här vill vi särskilt lyfta SIN (Säkerhets- och integritetsskydds-nämnden) som får ett större anslag för att möta fler och mer komplexa ärenden.

De senaste årens utveckling med ökande grov brottslighet, straffskärpningar och ökade resurser till polis och åklagare sätter också Kriminalvårdens verksamhet på prov. Överbelagda häkten och anstalter är redan ett stort problem. Brist på häktes- och fängelseplatser leder till stora påfrestningar både för de intagna och för personalen och påverkar det återfallsförebyggande arbetet negativt. Utbyggnaden av häkten och anstalter borde ha påbörjats och drivits långt kraftfullare än vad som skett hittills. Platsbrist får aldrig vara en anledning att ge avkall på allmän säkerhet, eller kvaliteten på den vård som Kriminalvården ska tillhandahålla. Kriminalvårdens behov av ökade resurser måste därför prioriteras. Här ser vi en utbyggnad i hela landet som värdefull.

1.1.2 Stärk hela rättskedjans fokus på både brottsoffer och gärningspersoner

I den pågående expansionen av rättsväsendet är det viktigt att ha ett helhetsperspektiv. Centerpartiet vill se ett helhetsgrepp om frågorna – från det brottsförebyggande och brottsbekämpande arbetet till stödinsatser för brottsoffer, men även på att återanpassa individer som avtjänat sina straff. Det är därför viktigt att ge alla medarbetare i hela rättskedjan goda förutsättningar och de resurser som krävs för att de ska kunna hantera de ärenden som varje år strömmar igenom myndigheternas verksamhet.

Centerpartiet vill ha ett starkare brottsofferperspektiv i rättsväsendet. Brottsoffer måste, förutom att de brott de utsatts för utreds på bästa sätt, även garanteras ett professionellt stöd och god information från rättsväsendet om sitt aktuella fall. Centerpartiet vill återställa rätten till målsägandebiträde i överinstans, för att garantera ett gott stöd till brottsoffer under hela rättsprocessen. Systemet med skadestånd för brottsoffer måste ses över för att göra det betydligt enklare och snabbare för brottsoffer att få sina skadestånd.

För att förhindra återfall i brott och möjliggöra livsresor måste det finnas ett starkt stöd från samhällets sida för den som vill lämna det kriminella livet. Som en del av en

nationell satsning på avhopparprogram, behöver det finnas ett särskilt program för unga kriminella. Detta för att barn och unga har specifika behov, rättigheter och skyldigheter som skiljer sig från vuxnas. Det innebär att metoder som tagits fram för vuxna avhoppare inte nödvändigtvis är lika bra för minderåriga. Det saknas inte sällan tillräcklig kunskap om unga gängkriminella i kommuner, inom myndigheter och i civilsamhället. Det kan ett nationellt program med beprövade metoder och bättre resurser åtgärda. Att under både vård och straff kunna rusta unga till ett liv utan kriminalitet är avgörande för ett långsiktigt hållbart arbete mot gängkriminaliteten. Här behöver de hinder som finns för ett effektivt samarbete mellan kommuner, regioner och staten inom bland annat sekretessområdet tas bort.

Just socialtjänsten får en extra satsning för 2024.

1.1.3 Våld i nära relation

Ingen människa ska behöva leva i rädsla för att bli slagen eller utsatt för hot och fridskränkningar. Våld i nära relation är ett allvarligt och omfattande samhällsproblem. Problemet finns inom alla delar av befolkningen, inom alla samhällsklasser, alla åldrar och i olika typer av nära relationer, men drabbar tydligt i första hand kvinnor. Detta kan vi inte låta fortgå. Extra resurser ges till ett lämnaprogram för våldsutsatta för att mildra de ekonomiska negativa effekter som kan uppstå när man lämnar en destruktiv relation.

Polisen och åklagare behöver betrakta våld i när relationer som det grova, och allt för ofta dödliga, våld som det är. Avgörande insatser som förhör, brottsplatsundersökningar, teknisk bevisning och tvångsmedel måste användas på dessa brott i samma utsträckning som för andra grova brott. Utöver detta behövs ett starkt stöd till kvinno- och tjejjourer, Nationellt centrum för kvinnofrid och stödlinjen för unga relationer.

1.1.4 Centerpartiets överväganden

Anslagsförslag 2024 för utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Polismyndigheten	40 765 012	135 000
1:2 Säkerhetspolisen	2 449 651	10 000
1:3 Åklagarmyndigheten	2 633 893	10 000
1:4 Ekobrottsmyndigheten	1 078 513	60 000
1:5 Sveriges Domstolar	7 559 106	155 000
1:6 Kriminalvården	16 145 316	±0
1:7 Brottsförebyggande rådet	256 552	5 000
1:8 Rättsmedicinalverket	605 838	±0
1:9 Brottsoffermyndigheten	58 712	±0
1:10 Ersättning för skador på grund av brott	221 953	±0
1:11 Rättsliga biträden m.m.	3 667 357	±0
1:12 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.	90 987	±0
1:13 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar	19 174	±0
1:14 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	121 157	100 000
1:15 Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden	33 034	30 000

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:16 Domarnämnden	11 758	±0
1:17 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering	310 000	±0
Summa	76 028 013	505 000

Centerpartiet är positivt inställda till regeringens förstärkning av rättsväsendet, men menar samtidigt att mer medel bör tillföras dels verksamheter som stödjer brottsoffer, dels de stödfunktioner som medför att polisiära ingripanden kan leda till fällande domar. Därför föreslår Centerpartiet ytterligare satsningar om 50 miljoner årligen under 1:1 Polismyndigheten, särskilt riktat till Nationellt forensiskt centrums verksamhet, samt 10 miljoner årligen under 2024–2026 för att utveckla arbetet mot cyberbrottslighet. Vi föreslår också en dubblering av anslagen som går till polisens avhopparverksamhet, vilket medför ett tillskott om 75 miljoner årligen mellan 2024 och 2026. Avhopparverksamheten är en viktig och allt för lågt prioriterad del av arbetet mot gängen.

Cyberbrottslighet blir allt vanligare och påverkar inte bara Polismyndighetens arbete. Centerpartiet föreslår därför att även Säkerhetspolisen (1:2), Åklagarmyndigheten (1:3) och Ekobrottsmyndigheten (1:4) tillförs 10 miljoner vardera under perioden 2024–2026 för att utveckla sitt arbete mot cyberbrottslighet, samt att Brottsförebyggande rådet (1:7) tillförs 5 miljoner för samma syfte och tidsperiod.

Centerpartiet ser ett stort behov av ett mer sammanhållet stöd till våldsutsatta kvinnor. Svårigheter kring att hitta bostad och ta sig ur ekonomiskt beroende medför problem för många kvinnor som vill lämna en destruktiv och våldsam relation. Till detta tillför Centerpartiet 100 miljoner årligen för perioden 2024–2026 som Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete (1:14).

För att stärka arbetet mot den grova och organiserade brottslighetens finansiering föreslås Ekobrottsmyndigheten få ett tillskott om 50 miljoner 2024, samt 100 miljoner kronor 2025 och 2026.

Sist men inte minst ser Centerpartiet ett stort behov av att stärka domstolsväsendet. Allt från enkla tvistemål och småbrott till högt profilerade brutala våldsdåd kommer upp för sent i rätten på grund av bristande resurser. Det underfinansierade domstolsväsendet skapar flaskhalsar som riskerar att bli allt värre i takt med att polisens resurser stärks. Därför föreslår Centerpartiet ytterligare 150 miljoner kronor årligen till Sveriges Domstolar (1:5) för att förstärka den generella verksamheten, samt ytterligare 5 miljoner årligen för kompetensförstärkning bland yrkesverksamma som i sitt arbete möter barn.

Ulrika Liljeberg (C)

Malin Björk (C)

Helena Vilhelmsson (C)